

Și oile de pe scară
Să-i vină feciorii iară.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3622

Frunză verde de răchită
Bună-i slănina pe ptiță,
Da' gura mândruții mele
Îi mai bună decât ele.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3623

Mândra me ce(a) jucăușă
Strânge gozu după ușă,
Pune mătura pe el
Să se vadă puținel.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3624

Are mândra oi bugăte
Și le paște pe părete.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3625

Frunză verde baraboi,
Faine-s fetele la noi:
Cămașă bine-mptistrită
Și zadie mândru tomnită.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3626

Hai, mândruță, -n sat la joc,
Pe sub mână să te-ntorc.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3627

A me mândră joacă bine
Și mă-nvață și pe mine.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3628

Mândruțele de la noi
Mândru știu juca în doi,
Pe sub mână se-nvârtesc,
Pe feciori îi homotesc.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

Felician Săteanu: Ridicarea armindenului, Cupșeni 2005.

După ce armindenul este coborât de feciori și de bărbați, este vândut sau licitat cu o sumă de bani stabilită de cei care l-au adus și o cantitate de țuică se bea de către cumpărător, feciorii și bărbații care au coborât armindenul. Mulți oameni din sat doreau să cumpere armindenul pentru că era considerat că poartă noroc la casă, aduce bogăție, ferește de trăznete și vremuri grele, păzește de boli și pagube; de aceea, din el se confecționa la casa nouă de lemn grinda principală, "meșter grinda", pe care era scris anul construcției casei, se țineau cărțile de rugăciuni, actele, valurile de pânză, linguri și furculițe.

Armindenul este simbol solar, simbol la fertilității, fecundității și înălțării, al renașterii. Are și semnificații creștine: a crucii lui Iisus Christos, este o rază a Duhului Sfânt la Rusalii, a înălțării omului spre Dumnezeu, spre desăvârșire, ridicarea sufletului omenesc de la materie la spiritualitate, de la efemeritate la veșnicie. Ca și copacul și omul din tânăr ajunge bătrân, se îmbolnăvește și apoi moare, ca și iarba, ca și lemnul ce se vestejește, dar rămâne în memoria urmașilor, a semenilor: chipul, cuvintele, lucrările, dacă a făcut bine sau a făcut rău, dar și în fața lui Dumnezeu, la Judecată, se va vedea ca și copacul din pădure dacă este bun pentru lucru sau va fi aruncat în foc...

Din CAIETELE MONOGRAFICE, Cupșeni, 2005

Colecția LAZĂR TEMIAN

Armindenul în Vălenii Șomcutei

În cadrul sărbătorilor de primăvară există certitudinea că, odinioară, Armindenul, mai ales în Transilvania, avea o răspândire întinsă. S. Fl. Marian constata, la sfârșit de secol XIX, că obiceiul se practica de Sf. Gheorghe, când "se plantează sau se pune dinaintea casei și mai ales la poartă câte o ramură verde de salcie, fag, stejar care se numesc: armindenii. Acestea nu se iau până nu pică de la sine sau se macină grâu nou. În Banat pomul de mai se pune pe ascuns la casa iubitei sau la casa fruntașului. Acesta îi va căuta apoi și-i va ospăta"

Orice meserie
I bine omu s-o știe.

(S. Fl. Marian, *Sărbătorile la români*, studiu etnografic, Ed. Academiei, vol. I, Buc., 1898., p.288 sq.).

Despre același obicei aflăm o însemnare în lucrarea lui Teofil Frâncu, George Candrea: "În preziua de unu mai fiecare familie pune înaintea casei o ramură verde de fag și care se numește armindenii. Armindenul se face fără ceremonie. El se lasă înaintea casei până se face pâine din grâu nou, atunci se taie pe foc" (Teofil Frâncu, George Candrea, *Românii din Munții Apuseni (Moții)*, Scriere etnografică cu zece ilustrațiuni, în fotografie, Buc., 1888, p. 130). La fel și Maria Bocșe-Călugăru menționa că la întâi mai se pune frunză verde de tei la poartă, atribuindu-i-se apoi virtuți deosebite. Tot atunci se presară prin casă iarbă și busuioc, lăsându-se astfel câteva zile (Maria Bocșe-Călugăru, *Obiceiuri agrare pe Valea Crișului Negru*, în "Zilele folclorului bihorean", ed. A IV-a, 1974, Oradea, p. 112).

La Vălenii Șomcutei practica obiceiului păstrează, în general, aceleași note caracteristice. La lăsarea serii se plantează în incinta gospodăriei o ciuhă - un arbore subțire și înalt, de regulă din mesteacăn sau un alt copac - căruia i se face o legătură la vârful crengilor asemănătoare snopului de grâu. Operațiunea este însoțită de amplasarea în anumite puncte ale gospodăriei (la poartă, la grajd, la fântână, sub streșina casei etc.) a unor rămurele de răchită.

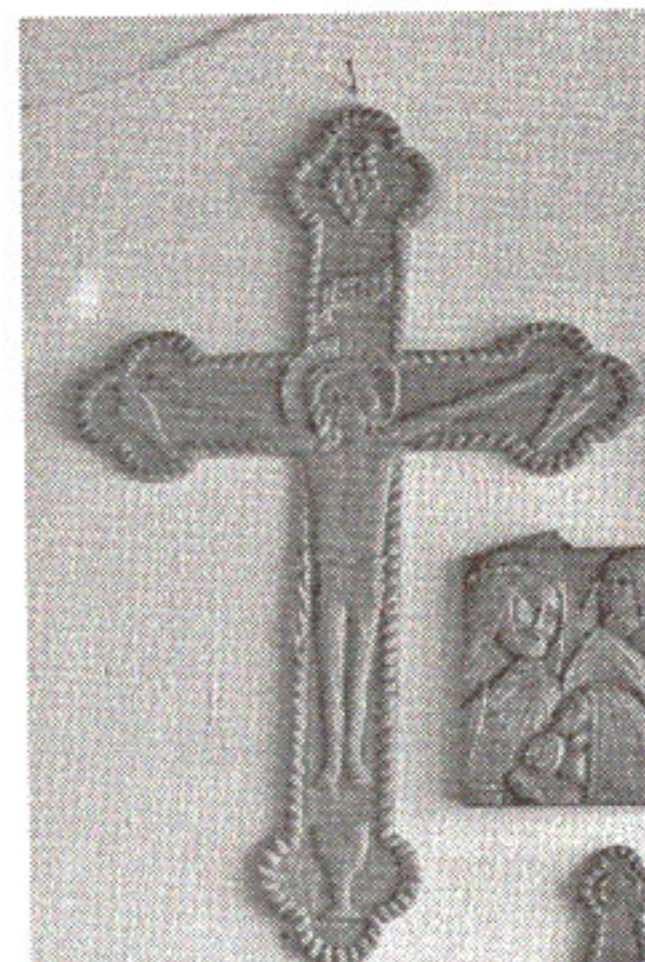
Mai demult armindenul era înălțat mai întâi în gospodăriile unde erau fete. Sarcina plantării armindenilor cădea în seama feciorilor. Existau și variante când aceștia puneau pe ascuns armindenii, noaptea sau în zorii zilei, la fetele bătrâne. În astfel de situații ei erau deplantați și distruși. În ziua de Arminden se făceau clăci pentru unele lucrări agricole (De la Ioan Lupuț, 54 ani și Teodor Ghiț, 61 ani, 1975).

Raportând practica obiceiului din Vălenii Șomcutei la relatările de mai sus, constatăm puncte comune în privința datei manifestării, ziua de 1 Mai. În privința Armindenului propriu-zis, o asemănare se poate stabili între localitatea cercetată de noi și obiceiul plantării unei ramuri înalte, de care vorbește Frâncu-Candrea, numită arminden și în Munții Apuseni. Practicile rituale la Vălenii Șomcutei se mențin prin obiceiul de a se pune în diferite puncte ale gospodăriei ramuri verzi. Există deosebiri demne de luat în considerare privind modul de manifestare a obiceiului în cele trei cercetări amintite și în localitatea cercetată de noi.

Interesează mai întâi materialul din care se făcea armindenul, anume din ce fel de copac. În timp ce la Vălenii Șomcutei el se face din mesteacăn, în Munții Apuseni era preferat fagul; la S. Fl. Marian acest obicei al plantării unei ramuri înalte se suprapune peste operațiunea împodobirii în anumite puncte ale gospodăriei, unde ramurile atârinate se numeau armindenii. Nici M. Bocșe nu amintește decât de această împodobire a gospodăriei și casei cu ocazia acestei zile. Referitor la semnificația împodobirii, găsim mențiuni care însoțesc descrierea practicii obiceiului. Pe Valea Crișului Negru elementele vegetale folosite pentru împodobirea rituală sunt "simbol al primăverii și vegetației reînnoite" (Maria Bocșe-Călugăru, *Obiceiuri agrare...*, op. cit., p. 112).

Funcția armindenului este cert că era una de apărare magică, dar avea și una de urare de belșug, care poate fi pusă în legătură cu practicile rituale din cadrul obiceiurilor de primăvară (Marin Buga, *Tipuri de structuri componențiale în colinzile românești*, în *Revista de etnografie și folclor*, Tom XIV, nr. 1, 1969, p. 28 sq.).

Folosirea fagului pentru arminden, la care mai putem adăuga salcia sau stejarul, ne determină să afirmăm că în spiritualitatea veche populară exista un bogat arsenal de plante cărora li se atribuiau puteri magice. Armindenul se constituie ca o sumă de practici unde rosturile magice sunt numeroase. Numai așa ne putem explica lăsarea

3629

Ăsta-i joc de pe la noi
Și se joacă numa-n doi,
Învârtita pe sub mână
Ai juca o săptămână.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3630

Soacră, soacră, poamă acră,
Oare Ț-a hi nora dragă?
Că de nu te-a liniști
Toată limba Ț-a-mpistri.
ALEXANDRA COZMUȚA
cls. a IV-a, Șurdești 2005

3631

Asta fată joacă bine
Și mă-nvață și pe mine.
VALENTINA PODE
cls. a III-a, Șurdești 2005

3632

Frunză verde busuioc,
Haideti cu toții la joc.
VALENTINA PODE
cls. a III-a, Șurdești 2005

3633

Frunză verde busuioc,
Prinde-mi-te coalea-n joc.
VALENTINA PODE
cls. a III-a, Șurdești 2005

3634

Prin pădurea rară-n jos
Trece Iancu, chip frumos.
VALENTINA PODE
cls. a III-a, Șurdești 2005

**Omu fără milă
I mai rău ca dobitocu.**

3635

La livadă, sub cetate,
June mândru calu-și bate
Și-l înfrână și-l întoarce
Roata mare să o joace.
VALENTINA PODE

cls. a III-a, Șurdești 2005

3636

Frunză verde ghiocel,
Mă dădai să dorm nițel.
VALENTINA PODE

cls. a III-a, Șurdești 2005

3637

Bine-i stă la câmp cu flori,
Jocului cu mulți feciori.
VALENTINA PODE

cls. a III-a, Șurdești 2005

3638

Ușor, ușor cu jocu
Să se ție și știopu.
FLORINA DELIA IAGHER

cls. a VI-a, De la Veronica Put, Șurdești, 2005

3639

Hei, leliță din Șurdești,
Vai de mine hădă ești,
Nu te-aș iubi să-mi plătești,
Să-mi dai banii cu măsura
Tăt nu ț-aș săruta gura.
FLAVIA COROIAN

cls. a VII-a

De la Cosma Coroian, 60 ani, Șurdești, 2005

3640

Mi se șede fecioraș
Ca la vin în păhăraș,
Mi se șede și la fete
Ca la rât cu iarbă verde.
FLAVIA COROIAN

cls. a VII-a

De la Cosma Coroian, 60 ani, Șurdești, 2005

3641

Săracii boii cornuți
Cum însoară niște muți,
Săracile moine late
Cum mărită mute-mflate.
FLORICA PODE

cls. a VII-a, Șurdești 2005

3642

Bărbatu ce-i băutor
Tătă vara-i pe cuptor,

armindenului la locul unde a fost pus, până se macină grâu nou și se face pâine din acest grâu. Rezultă că ramurile puse de arminden aveau rostul de a apăra recolta, justificându-se astfel afirmațiile cercetătorilor. În Vălenii Șomcutei nu se mai atestă practica lăsării armindenului până la noua recoltă. Vorbind de funcția de însemn al armindenului, cel de a vesti că unde se pune este fată nemăritată sau fată bătrână, există o coincidență între pomul de unu mai, pus la casa iubitei pe ascuns și practica plantării armindenului noaptea sau în zorii zilei la Vălenii Șomcutei; cu deosebirea că, în acest caz, plantarea se făcea la fete bătrâne, întrucât practica punerii armindenului la gospodăria unei fete de măritat era obișnuită odinioară în localitate.

Ca rit de trecere, caracteristica obiceiului rezidă în avertizarea ce era menită să o facă, pentru flăcăii satului sau alți trecători, armindenul. În acest sens se puteau realiza adesea mai lesne relațiile dintre flăcăii și fetele din sat, în vederea căsătoriei.

Biserica, în unele zone, a intervenit în toate obiceiurile legate de o semnificație agrară, așa cum și de cultul morților sau altele, atrăgându-le în albia creștinismului care, dacă, pe de o parte, le combate fățiș prin canoane drastice, pe de altă parte le include, pe nesimțite, încercând să facă uitate numele și obârșia lor (Vz. Monica Brătulescu, *La luncile soarelui*, „, Buc., 1969, p. 8).

L'arbre de Mai en Gascogne

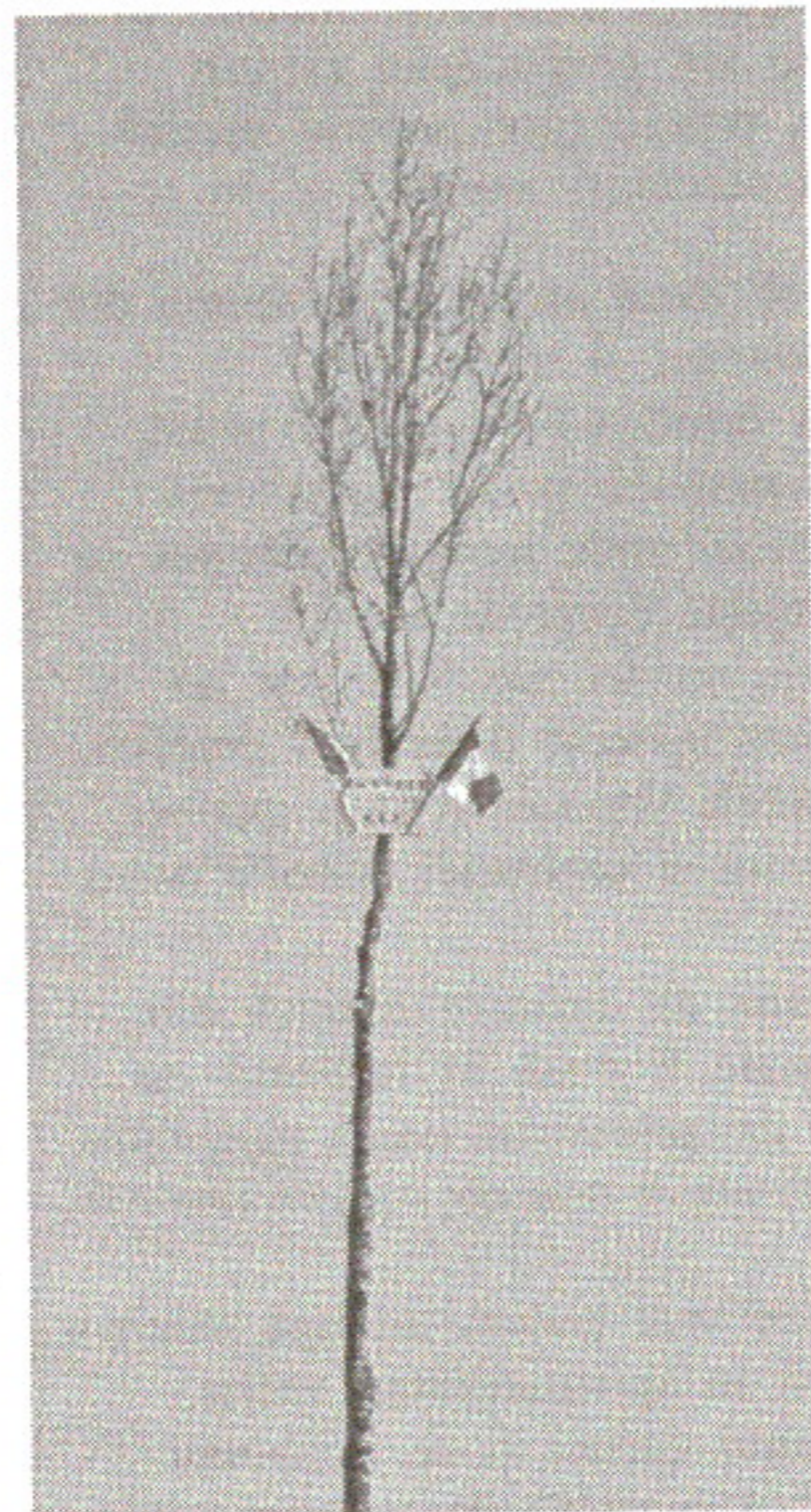
L'origine de cette tradition remonte à plusieurs siècles, en Gascogne, dans le sud-ouest de la France. A cette époque, l'Eglise catholique s'était appropriée une tradition païenne celte servant à fêter le Printemps, la fête du Mai. Le mois de Mai fut considéré comme étant le « Mois de Marie » ou le « Mois de la (Sainte)Vierge ».

L'église catholique organisait dans les villes et villages des défilés en l'honneur de la Vierge Marie, des défilés et des « corsos fleuris ».

Petit à petit, la fête de la Vierge Marie étant célébrée plus particulièrement le 15 août, ces défilés sont devenus des hommages à la Maïana (la jeune fille, la pucelle), puis ces festivités se sont étendues progressivement à tous les événements de la vie.

Les défilés ont été remplacés par la tradition de « l'Arbre de Mai » ou du « Mai » consistant à l'implantation pendant la nuit et à l'insu du destinataire d'un « arbre » devant sa propriété. Il s'agit d'un jeune arbre (généralement un pin sylvestre, qui a été coupé dans la forêt et qui est dressé, le pied fixé dans un trou creusé dans le sol). L'arbre est ensuite décoré de guirlandes fleuries et porte un panneau indiquant la raison de son installation.

D'abord réservée aux nouveaux élus (l'arbre porte alors un panneau sur lequel est écrit « honneur à notre élu » ou

Arbre de Mai

**Obrazu subțire
Cu cheltuială se ține.**